

**БОШЛАҒИЧ СИНФ ЎҚИТУВЧИЛАРИНИ ИЛҒОР ПЕДАГОГИК ТАЖРИБА
МАКТАБЛАРИ ФАОЛИЯТИНИ ЎРГАНИШ**

Каримжонов А.

ЧДПУ “Бошланғич таълим кафедраси” доценти

Аннотация:

Мақолада ўқув муассасаларда бошланғич таълимни ривожлантиришда илғор педагогик тажриба мактаблари фаолиятини ўрганишнинг мазмун ва моҳияти, уларнинг ҳолати ва такомиллаштириш усуллари кўрсатилган

Калит сўзлар: -Илғор, педагогик тажриба, расмийчилик, ҳудудлар, таҳлил қилиш, чуқур ўрганиш, тажриба-синов, шакл ва усуллар, малакалар, ишбилармон, туман-шаҳар, етакчилар, дастур, режалаштириш, фаолият.

Introduction

Кейинги пайтларда республикада илғор педагогик тажриба мактабларини ривожлантиришга катта эътибор қаратилмоқда. Бироқ кузатув натижалари шуни кўрсатадики, улар расмийчилик учун эмас, балки ушбу мактаблар раҳбарлари ҳақиқатдан хабардор бўлган жойда самарали ва самарали бўлади. Аммо, афсуски, 70% дан ортиғи уқитиш бўйича мукамал мактаблар яратилган расмий ва ҳаракатсиз ва агар улар ҳаракат қилсалар, улар керакли таъсирни бермайдилар. Чирчиқ шаҳар ва Бустонлик туманидаги айрим мактабларнинг бошланғич синф уқитувчилари учун уқитиш бўйича мукамал бир нечта манзиллини олди ва бошланғич синф малакаошириш курсдаги ўқитувчилар билан суҳбатда бўлдик.

Суҳбат давомида маълум бўлдики, бошланғич синф ўқитувчилар илғор педагогик тажриба мактаби ҳақида тулиқ маълумотга эга эмас. Йил давомида уларга ҳеч ким ташриф буюрмагани, ўқувчилар рўйхати бўлса-да, уларнинг нима билан шуғулланаётгани билан кам қизиққанлар. Шунга ўхшаш ҳодисаларни бошқа кўплаб ҳудудларда ҳам учратиш мумкин. Шу муносабат билан бизнинг тажрибаларимиздан қуйидаги вазифаларни қўйган булар эдик:

1. Илғор педагогик тажриба мактаблари фаолиятини чуқур ўрганиш, уларни таҳлил қилиш, бу йўналишдаги тажриба-синов ишларининг шакл ва усуллари аниқлаш: илғор педагогика мактабларини ташкил этишнинг янада намунавий шакллари ишлаб чиқиш, чунки тажриба иш ихтиёрий асосда амалга оширилади.

2. Илғор педагогик тажриба мактабларининг бошланғич синф ўқитувчиларининг ишбилармонлик малакаларини ошириш борасидаги ишларидан самарали натижалар олиш.

Ўрганиш жараёнида 15 нафар илғор мактаблар етакчилари, мазкур мактабларнинг 55 нафар ўқувчилари, мактаб директорлари, туман/шаҳар методистлари билан суҳбатлашдик. Биз Тошкент вилоятининг айрим мактабларини қамраб олишга ҳаракат қилдик. Ўқитувчилар билан суҳбатда бўлганда 11 нафари озми-кўпми муайян ишлар билан шуғуллангани аниқ бўлди. Илғор педагогик тажриба мактабларининг ишга

киришишдан аввал уларни 36 соатлик дастур бўйича семинар ташкил этишса иш ўз фаолиятини янада самаралироқ кўрсатади. Семинар давомида ва илғор педагогик тажриба мактабларида биз қуйидаги масалаларни тавсия этишимиз керак:

1. Ҳозирги босқичда илғор педагогик тажриба мактаби ишининг вазифаси ва мазмуни.
2. Илғор педагогик тажриба мактаблари ишини режалаштириш, дастури ва ташкил этиш, улар ишининг шакллари ва усуллари.
3. Қайта куриш ва дарсга ижодий ёндашишнинг моҳияти.
4. Бошланғич синф ўқувчиларида мустақиллик кўникма ва малакаларини шакллантириш, уй вазифасини бажаришнинг самарали шакли.
5. Синфдан ташқари ишларни ташкил этиш ва ўтказиш.
6. Визуализатсия ва техник уқитиш воситаларидан фойдаланиш.

Семинар тингловчилари Чирчиқ шаҳридаги 13-17-сон мактабларда бўлиб, улардаги илғор педагогик тажриба мактаблари тизими ва иш шакллари билан яқиндан танишдилар, инноватор ўқитувчиларнинг дарсларида қатнашдилар. Семинар якунида илғор педагогик тажриба мактаблари раҳбарлари ўқитувчилар билан машғулотлар ўтказиш бўйича тажриба алмашдилар. Тажриба ўтказувчилар томунидан ишлаб чиқилган зарур маслаҳат ва услубий тавсиялар олдилар.

Бошланғич мактаб ўқитувчилари учун маҳорат мактаблари учта асосий йўналишда ишлади.

1. Бошланғич синфларда дарс самарадорлиги.
2. Бошланғич синфларда синфдан ташқари ишлар.
3. Узайтирилган кун шароитида уй вазифасини ташкил этиш.

Ҳар бир мактабда 10-15 нафар ўқувчи бўлиши керак. Мактабларнинг жойлашуви ва барча ўқувчилар учун мактабдаги шароитларни ҳам назарга олиш керак. Шунинг учун ўқитувчилар ўзларини қизиқтирган у ёки бу муаммуни ҳал қиладиган мактабларни танлайдилар.

Мактабда дарслар ойда бир марта ўтказиларди. Талабалар дарсларда қатнашдилар, биргаликда индивидуал мавзулар ишлаб чиқдилар, фикр алмашдилар, дарсдан ташқари машғулотларда қатнашдилар, дарсдан ташқари гуруҳларда мустақил машғулотларни кўзатадилар, уй вазифаларини бажарадилар ва ҳоказо.

Жумладан Чирчиқ шаҳар №17 мактабда фаолиятни яхши ташкил этиши маълум булди. Мактабда “Педагогик тажрибадаги аълочилар мактаби” стендини ишлаб чиқган. Уларга қуйидаги маълумотлар жойлаштирилди:

1. Мактаб раҳбари томонидан ўқитувчининг фаолияти тўғрисида маълумоти.
2. Дарслар ва мавзулар жадвали.
3. Илғор педагогик тажриба мактаби тўғрисидаги низом.
4. Талабалар рўйхати ва уларнинг иш жойи.

Қулай меҳнат шароитларини яратиш учун барча чора-тадбирларни кўраётган мазкур мактаб директори илғор педагогик тажриба мактаблари ишини бошқаради ва назорат қилади. Шаҳар/туман методисти ўз туманидаги ҳар бир таълим мактабига раҳбарлик қилади ва амалий ёрдам кўрсатади. Илғор педагогик тажриба мактаблари фаолиятини такомиллаштириш бўйича ўтказилган тажриба-синов ишларида Тошкент вилоят

педагогик кадрлар малакасини ошириш институти идораси ходимлари фаол иштирок этдилар. Ўқув йили давомида идора ходимлари илғор педагогик тажриба мактаблари етакчиларининг 9 та синфига бориб, таҳлил қилдилар.

Мактабга ташрифлар давомида олинган натижалар шуни кўрсатадики, тажрибанинг бу шакли ўқувчилар эътиборини сафарбар қилади, уларни фаоллаштиради, ўқитувчининг амалий фаолиятида максимал ёрдам беради. Шаҳар/туман методисти ўз туманидаги ҳар бир таълим мактабига раҳбарлик қилади ва амалий ёрдам кўрсатади. Илғор педагогик тажриба мактаблари фаолиятини такомиллаштириш бўйича ўтказилган тажриба-синов ишларида Тошкент вилоят педагогик кадрларни малакасини ошириш институти ходимлари фаол иштирок этдилар.

Мактабга ташрифлар давомида олинган натижалар шуни кўрсатадики, тажрибанинг бу шакли тингловчининг диққатини жалб қилади, уларни фаоллаштиради, ўқитувчининг амалий фаолиятида максимал ёрдам беради. Ўрганиш жараёнида бошланғич синф ўқитувчиларининг илғор педагогик тажрибаси мактаблари ўқув дастурига киритиш учун саволларнинг тахминий рўйхати ишлаб чиқилди.

Дарс самарадорлигини ошириш муаммолари бўйича саволлар рўйхати:

1 СЕНТЯБР.

1. Илғор педагогик тажриба мактаблари иш режасини муҳокама қилиш.
2. Уқув йили учун дастур материалларини режалаштириш.
3. Дарсга тайёргарлик (амалий кўрсатиш).

2. ОКТЯБР.

1. Муаммоли дарс. Ўқувчиларни она тили дарсларида машқлар бажаришда фаоллаштириш.
2. Мавзу бўйича математика дарсларини биргаликда ишлаб чиқиш: "4-синфда математикани ўқитишда назария ва амалиётнинг интеграллашуви".

3. НОЯБР.

1. Мураккаб масалаларни ечиш ва ўқувчиларда масала тузиш қобилиятини ривожлантириш.
2. Математикадан масалалар ечишда мулоҳазаларни қабул қилиш.

4. ДЕКАБР.

1. Синфдан ташқари ўқиш дарсларида ўқувчиларнинг ўқиш бўйича билимларини ҳисобга олиш.
2. Синфдан ташқари ўқиш учун материал танлаш.

5. ЯНВАР.

1. Табиат тарихи дарсларида индивидуал иш.
2. Талабаларнинг ижодий фаолияти кўникмаларини шакллантириш.

6. ФЕВРАЛ

1. Ўқитиш характеридаги дарсни ишлаб чиқиш (амалда кўрсатиш билан).
2. Она тилидан ёзма ишларни текшириш ва баҳолаш.

7. МАРТ

1. Талабаларда нутқни ривожлантириш.
2. Дарсда ўқувчилар билан луғат билан ишлаш (барча фанлар бўйича).

8. АПРЕЛ

1. Чизмачилик дарсларида фанлараро алоқадорлик.

2. Дарсда ўқувчиларни эстетик тарбиялаш.

9. МАЙ

1. Тарбиявий иш натижаларини сарҳисоб қилиш, натижани баҳолаш.

2. Илғор педагогик тажриба мактаблари ишининг натижалари.

Бошланғич синф ўқитувчиларининг илғор педагогик тажрибаси мактаблари фаолиятини такомиллаштириш бўйича тажриба ишлари, унинг материаллари, илмий натижалари қуйидаги хулосалар чиқариш имкунини беради:

- илғор педагогик тажриба мактаби бошланғич синф ўқитувчилари малакасини ошириш тизимининг асосий қисмларидан бири ҳисобланади;

- мактаб маъмурияти томунидан ҳар бир дарснинг ўтказилиши учун қулай шарт-шароитлар яратилиши зарур.

- вилоят ва туман методик хизмати ходимларидан ўз вақтида ёрдам кўрсатиш;

- илғор педагогик тажриба мактабларининг ҳурматли раҳбарларини нафақат маънавий, балки моддий жиҳатдан ҳам рағбатлантириш, чунки ҳар бир раҳбар жуда кўп ҳаракат қилади, дарсларга тайёргарлик кўриш учун кўп вақт сарфлайди.

Ўрганиш шуни кўрсатдики, мактаб ва туманлар миқёсида олиб борилаётган методик ишлар бошланғич синф ўқитувчилари малакасини оширишда катта имкониятларга эга.